

Možda su filozofi pogrešili u shvatanju pojma znati. Recimo, tekst *The significance of philosophical scepticism*, u njemu se javlja prilično bizaran primer, zamislite da neko dođe i kaže vam da u Beogradu nema nijednog lekara, shvatili bi da vam saopštava metafirično izrečenu istinu. A on bi dao neku definiciju lekara prema kojoj zapravo bukvalno ne bi bilo lekara u Beogradu. Nešto slično bi moglo da se pripiše znanju. Ako postavimo uslove na način na koji je skeptik uradio onda zapravo i nema nikakvog znanja. Ovde se radi o banalnijem problemu koji je vrlo na filozofski virtuozan način iskomplikovao Ostin u nekom tekstu. Kako uopšte mi znamo da neke osobe uopšte imaju svest? Kako ja znam da neko od vas nije potpuni automat? Ostin hoće da pokaže da se zapravo radi o tipično filozofskoj zavrzlami, koja u osnovi ima pogrešnu upotrebu određenih termina. Razmatra se i nešto što je relevantno za ovu našu skeptičku tezu da ništa ni o čemu ne možemo znati. Vi možete da postavite razne izazove koji se standardno postavljaju i da ih analizirate. Na primer, evo recimo ja se začudim činjenicom da je jedan češljugar sleteo na moj sto i kažem vam gle češljugar. Sad Ostin prelazi na ozbiljnu teoriju. Posle Ostina sa čuvenim primerom sa češljugarom (štiglic) i recimo ja kažem gle češljugar i onda naravno postoje dve različite reakcije na ovo. Vi možete da me pitate kako znaš u dva smisla: iz čiste radoznalosti - želite da saznate na koji način je moguće identifikovati češljugara; s druge strane, onda se izražava opravdana sumnja kako uopšte neko to može da zna. Ostinova ideja je da se priroda nekih fenomena o kojima filozofi govore može se razumeti ako se udubimo u lingvističku upotrebu. Na to pitanje kako znaš ja mogu da odgovorim ja kažem pa evo vidite ima crnu glavu ima šarena krila ima beo stomak, znači mogu na različite načine da objasnim svojstva češljugara, mogu da kažem da sam često prelistavao enciklopedije da sam tako upoznao svojstva češljugara i tako dalje. Mogu da navedem mnogo toga što me stavlja u povoljan epistemološki položaj da znam da je ovo češljugar. Međutim ono što je interesantnije je kakva vrsta izazova se postavlja. Ja mogu da tvrdim da to nije češljugar nego neka druga ptica, neko ko bi mi prigovarao može da tvrdi da sam pogrešio u identifikaciji ptice, mogli biste da kažete ne to je detlić. Ali mogli biste da kažete nešto što više liči na ono kako Dekart postavlja problem u Meditacijama, to nije dovoljno i detlić ima crnu glavu beo stomak itd ali da bi ovo bio češljugar mora da ima crvenu fleku na glavi i tako dalje. Moraju još neki uslovi biti zadovoljeni da bi se tvrdilo da je ovo češljugar. Kad vi to radite to je normalna epistemička praksa, postavljate uobičajene izazove. Ono što se javlja kao problem jeste da vi meni možete da prigovorite da je ovo samo hologram. Ali zašto bi to bio hologram? Recimo možete da tvrdite mora da postoji neki specifičan razlog zbog čega vi postavljate izazov. Sumnja mora da bude obrazložena. Ako vi sumnjate da je ovo češljugar zato što može da bude hologram morate taj prigovor motivisati nekako, mora da bude motivisan, specifičan i obrazložen. Inače nema razloga zašto bi se postavljao taj izazov. U tom slučaju ma koliko bio bizaran, vi ste naveli neki razlog zbog čega postavljate izazov. Zamislimo bizarnije mogućnosti, na primer da sanjamo. Zbog čega bi neko pretpostavio da ja sad sanjam? Nema nikakvog razloga da neko pretpostavi da u situaciji u kojoj se češljugar nalazi na zgradi fakulteta, sam prigovor da ja sanjam to je neprikladan. To vam pominjem, jer zamislite da se nalazite na takmičenju iz prepoznavanja ptica i neko vam postavi češljugara i pita vas koja je to ptica, češljugar, sudija vas pita kako to znate vi navedete sve znake prepoznavanja, sudija kaže možda sanjate da je to češljugar, to bi bilo bizarno, neprikladno situaciji. Sa stanovišta svih razumnih izazova koje je trebalo da otklonite, vi ste zaključili da je to češljugar, sudijin pokušaj bi bio bedan pokušaj da vas diskredituje. U ovoj situaciji mi možemo da zamislimo gomilu sličnih primera: sudnica - posmatrate nešto što liči na sudski prilog, tu se razmenjuju razni argumenti, izađe čovek koji nudi okrivljenom savršeni alibi, i sad zamislite da neko od advokata krene da ispituje tog svedoka a da li ste sigurni da to niste možda sanjali. U toj situaciji ono što svako od nas tvrdi jeste znam da on nije bio tad na mestu zločina, ovaj prigovor je kranje deplasiran. Svakako da bi svi u sali na takvu jednu

primedbu reagovali bi s kranjim nipodaštavanjem. Recimo, zamislite da sprovedite naučni eksperiment i objašnjavate kako sve na kraju kako je sproveden šta se desilo u laboratoriji i na kraju ponudite priču kako ste sigurni da niste sanjali, da li uopšte ima potrebe za tako nečim? Tvrdite da znate kako se nešto desilo i ne morate na kraju objašnjavati kako to niste sanjali. Kad ja u naučnom kontekstu pravnom kontekstu tvrdim da nešto znam ja istovremeno ne otklanjam mogućnost da nisam sanjao, ne moram da je otklonim da bi vi smatrali da ja to znam. To pomalo liči na situaciju u kojoj ste vi kada vam neko kaže da nema lekara u Beogradu i obrazloži činjenicu da lekar mora pacijenta da izleči u roku od dva minuta. Ako bi neko od vas zahtevao da morate da znate da ne sanjate da biste znali da je to češljugar, to je zahtev koji se inače ne postavlja pred vaše znanje. Ja navodim neke razloge na osnovu koga odgovaram na standardne izazove koji se postavljaju pred moje znanje. Postavljaju se neki izazovi koji su vrlo specifični i ja na te izazove mogu da odgovorim, ja ne moram da znam da ne sanjam, to je vrlo deplasiran prigovor. To bi bio ubedljiv argument protiv zahteva da mi ne moramo da znamo da ne sanjamo da bismo išta znali.

Ostin širi priču jer napada ono što on naziva metafizičkim trikom - kad vas neko pita da li je ovaj češljugar stvaran. Šta znači uopšte to pitanje? Šta treba proveriti? Primer sa mađioničarom: sličnost sa metafizičkim trikom. Šta tačno treba da ustanovimo da bismo znali da je nešto stvarno? Kad kažete da nešto znate vi tvrdite da ne možete da ne budete u pravu. Kad tvrdite znam da je ovo češljugar govorite o sopstvenim saznavnim sposobnostima, činjenice o vašem epistemičkom položaju i dajete neke posebne garancije i podrazumevate da ne možete da ne budete u pravu. Po Ostinu znanje je tu vrlo slično obećanju: obećavam da ću doći - moguće je da se nećete pojaviti, možda će vas zgaziti automobil, kad kažete obećavam da ću doći znači da dajete garanciju da ćete dati sve od sebe. Na isti način da biste to bolje razumeli treba da imate u vidu da sve iskaze ovog tipa Ostin posmatra kao govorne činove, važi i za iskaze u kojima tvrdite da znate nešto - znam da je ovo češljugar isto je kao nije moguće da nisam u pravu. Sve je moguće, ali ono što vi tvrdite jeste analogno onome što tvrdite kad nešto obećavate, dali ste saznavno sve od sebe, odgovorili na sve razumne izazove, zadovoljili nekakve praktične uslove da tvrdite da nešto znate. Za vas se s pravom može reći da vi to znate. Ja s pravom mogu da kažem da znam da je ovo češljugar kao što mogu s pravom nešto da obećam. Može nešto da me zgazi, ali ja sam imao pravo da to obećam i što sam bio siguran da to mogu da ispunim. Moje verovanje je opravdano u tom smislu da ne mogu da ne budem u pravu, onda tvrdim da znam. Moguće su udaljene mogućnosti, scenariji kao intervencija zlog demona, naravno da je to moguće ali se takvi uslovi ne postavljaju pred naše znanje prema Ostinu. Ostin bi rekao da nije moguće da sanjam i ima čitavu priču da mi uvek možemo da povučemo razliku između sna i jave inače termin jave ne bi imao neki smisao. Vrlo često mi o nekom doživljaju kažemo kao u snu, što znači da možemo da povučemo razliku između sna i jave, na niskom nivou je primedba možda. Zanimljiviji deo priče se zapravo u Ostinovom tekstu odnosi na onaj deo kada razmišlja u kojim uslovima zapravo možemo da se pitamo da li sanjamo. Ako čujem pre nego što je sat zvonio da me neko doziva ispred prozora sasvim je opravdano da se zapitam da li ja to sanjam. Nisam siguran da li je java san, čujem glas itd. Treba da ustanem razbudim se otvorim prozor proverim. Ali je u toj situaciji relevantno zapitati se da li ja sanjam. Kada sam budan i čujem taj glas mogućnost sna predstavlja da bude relevantna alternativa. Vi se ne pitate da li me neko doziva, a da kao razlog za sumnju navodite mogućnost da sanjate, to više nije u razmatranju. Znači, postoje neke situacije u kojima imamo pravo da postavimo taj izazov da li možda sanjamo. U drugim to je deplasirano, neprikladno, neprimereno situaciji kontekstu. Ostin pretpostavlja da kontekst određuje koji su to relevantni izazovi. Kontekst određuje koji izazovi su u datoj situaciji u praktičnom smislu ali i u onom smislu koji određuje termin znanje prikladni. Dovoljni razlozi zašto je to češljugar, ne moram sve prigovore, dovoljne razloge, ne sve. Morate da objasnite zašto to nije dovoljno, ako tvrdite

da nešto nije dovoljno. Ono što i Dekart radi jeste da vam stalno kaže to nije dovoljno, to nije dovoljno. Ali zašto? Ta sumnja mora biti specifična. To bi bio jedan lak način da izađete na kraj sa kartezijanskim skeptičkim argumentima. Deluje prilično ubedljivo. Dovoljno ne znači sve, i što je još važnije morate da imate specifičan razlog zašto smatrate da nije dovoljno.

Ima tu jedan trik: Dekart - navodi specifičan razlog to je mogućnost da sanjamo. Ali Ostin bi rekao da to je previše udaljen uzrok. Tu se postavlja jedna prilično interesantno pitanje o kakvim uslovima za znanje govori Ostin a o kakvim Dekart. Da li se zapravo kod njih radi o dva različita termina znanja? Slažući se sa Straudom pokušaću da vam pokaže da se ne radi o dva različita termina znanja, već da oboje pripisuju znanju isto značenje, ali da izlažu različite uslove koji se postavljaju pred termin znanja. Značenje je isto, ali uslovi su različiti. Ali pre toga moram da vam kažem videćete u jednoj od Straudovih fusnota ovaj Ostinov primer poslužila je kao osnova za ono što je danas aktuelno za teoriju saznanja, ovo su prilično praistorijske priče, ali da znate da je ovo inspirisalo jednu vrstu dovođenja u pitanje principa deduktivne zatvorenosti znanja. Znanje nije zatvoreno po svim svojim posledicama - kao u primeru sa zoo vrtom i zebrom, morate da otklonite mogućnost da to nije magarac da biste znali da je to zebra. Ključno pitanje je da li vi morate da otklonite tu mogućnost da biste zapravo odbranili vaše znanje da je to zebra. Ne morate. Zato što to nije relevantna alternativa u ovom slučaju, ne postoji razlog zašto biste pretpostavili da je to magarac. Kada bih imao razlog da to pomislim, to bi bila relevantna alternativa i onda bi princip deduktivne zatvorenosti znanja mogao da bude primenjen na ovaj primer. Nozikova priča iz Philosophical explanations - priča o najbližim mogućim svetovima. Ako se držimo principa deduktivne zatvorenosti znanja i prihvatimo priču semantičke: kada bi to bila zebra onda to ne bi bio magarac. Pitanje je na koje moguće svetove, u kojim mogućim svetovima vi imate relevantne izazove. Naravno da je mogući svet u kojim postojite vi i zli demon, ali u ostinovskoj priči to nije relevantna alternativa. Vidite da se određeni izazovi koji se postavljaju pred znanje postavljaju u određenom kontekstu. To najavljuje kontekstualizam u epistemološkoj opravdanosti znanja. Možda je to pogrešan pristup i možda se vidi kao u Straudovim rečima u čemu je značaj filozofskog skepticizma. Straudov primer koji se tiče dolaska prijatelja Pere na žurku. Zamislite da se nalazite na žurci i domaćin vas pita da li će Pera da dođe, vi okrenete Peru, dolazi, Pera je pouzdan kad kaže da će doći, dođe, blizu stanuje, aktivan je, voli žurke i tako dalje vi znate sve moguće činjenice na osnovu kojih imate odlične razloge da domaćinu kažete znam da će Pera doći. Međutim, žurka prolazi i na kraju primetite da Pere nema, domaćin vam kaže vi zapravo niste znali da će Pera doći. Mi bismo tu primedbu doživeli kao uvredljivu. Doživeli bismo kao da je na neki način neprikladno i neprimereno situaciji da nam on to kaže jer smo imali najbolje moguće svedočanstvo da će Pera doći, ali duboko osećamo da to negde nismo znali jer Pera nije došao. Međutim, sad ajde da odmah iskomplikujemo situaciju: zamislite da on nije došao jer ga je na putu do žurke strefio meteorit i to jedini koji je smrtonosne veličine i koji je pao na Zemlju u proteklih 150 godina. To je razlog zašto Pera nije došao na žurku. Podjednako udaljena mogućnost kao san ili zli demon, neverovatna mogućnost. Kako biste onda doživeli primedbu domaćina da niste znali da će Pera doći? Onda bi vam bila neprimerena deplasirana pa čak i bezobrazna primedba. Čak biste to doživeli kao neku vrstu bezobrazluka. A zamislite koliko bi tek bila bezobrazna primedba da recimo obojica znate da ga je pogodio meteorit. Kraj žurke i neko vam saopštava da je Pera poginuo tako što ga je pogodio meteorit. Domaćin vam tad prilazi i kaže ja sam filozof skeptik vi niste znali da će Pera doći. Ma koliko ova primedba bila neprikladna, vi ipak niste znali da li će on doći ili neće doći. Vi niste znali. U ovom našem slučaju ono što tvrdite znam da će doći, vi zapravo niste znali, nije ostvaren glavni uslov uslov istinitosti. Ma koliko primedba bila deplasirana neprikladna, ma koliko se ne očekuje da vi znate da će meteorit pasti pravo na Peru, kako vi to možete uopšte znati, ali u svakom slučaju vi niste znali da će Pera doći. Ali mogli biste da odgovorite s punim

pravom sam tvrdio da to znam. I vi zaista jeste imali puno prava ali uslovi koji ste zadovoljili su da imate pravo da tvrdite da znate, ali vi to niste znali. Prigovor deluje nategnuto ali u svakom slučaju pogađa u srž ovog problema. U suštini uslove koji Ostin navodi su uslovi pod kojima tvrdite da nešto znate, uslovi koje Straud navodi su valetički uslovi za znanje, istinosni uslovi za znanje. U ovom slučaju vi to prosto niste znali. The legacy of scepticism, Tomson Klark je izneo jedan divan scenario primer koji objašnjava o čemu se ovde radi. Evo zamislite na primer da ste kao građanin uključeni u program civilne zaštite da prepoznajete avione i javljate protivvazdušnoj odbrani, svaki građanin je dužan da to prijavi i sad vama daju priručnik i u njemu recimo imate avion tipa e nacrtan koji ima označena svojstva x, y, z; avion tipa f sa x, y, t svojstvima. Jednostavan priručnik. Recimo približava se avion vi posmatrate vidite svojstvo x, vidite svojstvo y, čekate još, vidite z i odmah javljate dolazi avion e. Ili vidite t i javljate avion f. S punim pravom vi možete da kažete da znate da je to avion e, ili da znate da je to avion f. Nerefleksivni posmatrač, ne postavljaju se pred njega nikakvi skeptički prigovori, njegov posao je da prepozna avione, praktična svrha u kojoj savršeno funkcioniše. Ali sad ako postoji i g avion, koji ima još neko svojstvo. Ali oni su nebitni i ne postoje u priručniku. U praktične svrhe je nevažan avion tipa g. E sad ako dođe avion tipa g pošto baratate samo priručnikom vi s pravom tvrdite da je to avion tipa f. I kad kažete znam da je to avion f, vi imate pravo da to tvrdite. Iz perspektive priručnika vi znate koji je koji avion. Ali ono što je problem je to da mi prema priručniku ne znamo, naše znanje se tiče objektivnosti koju smatramo objektivnošću bez obzira šta neko trenutno zna ili veruje, uključuje više od toga što mi trenutno znamo ili verujemo. I na tome počiva snaga ovih skeptičkih izazova. Ne mora da postoji stručnjak za avijaciju, neko ko je skeptik može da pretpostavi samo čitajući priručnik da mogu postojati aviona tipa g koji ima dodatno svojstvo itd. Vi možete kao Barkli da menjate pojam objektivnosti i tako predupredite pojavu skeptičkih alternativa. Ono na čemu skeptički argumenti počivaju je zdravorazumski realizam i zato u suštini imaju snagu i ubedljivost koju imaju od samog početka. Straudova priča sa meteoritima hoće da pokaže da ne dolazi do promene značenja termina znanja, nego samo do promene uslova. Tomson Klarkov primer hoće da kaže ne kažemo znam prema priručniku nego se u stvari kao epistemolozi stavljamo u poziciju refleksivnog posmatrača aviona i mogućnosti da je u pitanju avion tipa g postaje relevantan izazov koji se postavlja pred naše znanje. Ako ja ne mogu da otklonim mogućnost da to nije avion tipa g, onda ja ne znam da je to avion tipa f. Ja imam pravo da tvrdim da znam da sam u prostoriji 308, ali to što imam pravo da to tvrdim da znam to ne znači da ja znam da sam u prostoriji 308. To Straudovi argumenti hoće da nam kažu.